

Cotidianul „Steaua roșie”, observator al activității Teatrului Studio în perioada comunistă

DOI : 10.46522/S.2023.01.2

PRECUP Angela PhD

University of Arts Târgu Mureș

precupangela@yahoo.com

Abstract: The "Red Star" Newspaper, an Observer of the "Studio" Theatre's Activity During the Communist Period

The informative publication "Steaua roșie" ("The Red Star") appeared between 1952 and 1989 in Târgu-Mureș, generating, through its articles, a detailed inventory of the activity within the "Szentgyörgyi István" Theatre Institute, an aspect which transforms the publication into a vital documentary source. The history of the "Studio" Theatre, recorded by the newspaper during its almost four decades of daily appearance, presents a high relevance because, generally speaking, during the communist period, the cultural articles were the only ones managing to limit the ideological invasion in the journalistic pieces, unlike the informative, political or sports articles. Thus, "Red Star" monitored and described in detail all the events, the personalities, the artistic productions and the institutional changes that marked the existence of the "Studio" Theatre, using a different perspective from the strictly professional one offered by the theatrical publications of the period. This day-to-day perspective outlines the "Studio" Theatre's profile as an institution that influenced the development of Romanian theatre and theatrical pedagogy, but also as a space of communication and expression for the entire local community.

Key words: University of Arts Târgu-Mureș; Studio Theatre; theatre history; journalism history; "Steaua roșie" newspaper.

Publicația informativă *Steaua roșie* a apărut între 1952-1989 la Târgu-Mureș și a realizat în perioada comunistă, prin articolele sale culturale, un inventar detaliat al activității Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István”.

Prezentul studiu analizează reflectarea acestei activități în paginile ziarului începând din 1954, când a început la Târgu-Mureș activitatea Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István”, pentru a analiza modul în care erau receptate în comunitate producțiile teatrale prezentate pe scena Palatului Culturii, înainte de crearea Teatrului Studio. Analiza se concentrează, în special, pe articolele despre activitatea Institutului publicate după septembrie 1962, când a fost inaugurat Teatrul Studio.

Scopul studiului este reconstituirea activității Teatrului Studio din perspectiva presei informative locale a perioadei, diferită de perspectiva strict profesională oferită de publicațiile culturale și teatrale ale perioadei, fapt pentru care interesul analizei s-a concentrat pe articolele informativ-culturale și mai puțin pe cele de analiză culturală (precum cronicile de spectacol).

Acest unghi de abordare faptică a istoriei Teatrului Studio din perspectiva presei prezintă un grad ridicat de relevanță datorită faptului că, în general, în perioada comunistă articolele culturale erau singurele care reușeau să limiteze invazia ideologiei în textul jurnalistic, spre deosebire de articolele informative, politice sau sportive. Astfel, cotidianul *Steaua roșie* a monitorizat și a descris detaliat toate evenimentele, personalitățile, producțiile artistice și schimbările instituționale care au marcat între 1962-1989 existența Teatrului Studio, prin articole care au surprins atât activitatea culturală a Teatrului Studio cât și imaginea cotidiană a Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István”.

Categoria cea mai consistentă de articole este reprezentată de știrile despre evenimentele culturale curente găzduite de Teatrul Studio: spectacole de teatru, expoziții, serate literare, simpozioane, concerte, șezători, brigăzi artistice, festivaluri studențești etc.

Articolele informative mai ample, interviurile sau reportajele despre diversele momente din viața Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” au la rândul lor o pondere importantă, reflectând secvențe din viața studenților și profesorilor, aniversări ale Institutului, aspecte din timpul sesiunilor și vacanțelor studențești, prezentarea noilor promoții (Chereji 1970, 3).

Cronicile de teatru reflectă exhaustiv producțiile prezentate pe scena Teatrului Studio, inclusiv spectacolele jucate doar în limba maghiară până în 1976, la reînființarea secției române a Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” – un aspect remarcabil care descrie Institutul ca o tribună de exprimare a comunității multiculturale locale.

Cei mai consecvenți cronicari teatrali ai ziarului *Steaua roșie* au fost Zeno Fodor, Ștefan Izsák, Tereza Periș, Andrei Bokor, Ion Ciuraru, Mariana Cristescu. Numeroase articole a semnat și Ion Chereji, profesor la Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István” la Cluj-Napoca și apoi la Târgu-Mureș. Între anii 1954-1980, Ioan Chereji a deținut și funcția de prorector (Pană 2014, 56).

Statisticile și raportările specifice perioadei comuniste, publicate în scop ideologic pentru a sublinia succesul regimului, au marcat și apariția ziarului *Steaua roșie*, dar, în ceea ce privește Teatrul Studio, acestea au consemnat o serie de cifre valoroase peste timp, întrucât ne oferă repere despre amploarea activității curente. Astfel, un articol publicat după primii doi ani de existență a Teatrului Studio subliniază că în acest interval (1962-1964) instituția a oferit publicului 6 premiere prezentate de studenți pe scena Teatrului Studio, respectiv 177 de spectacole, vizionate de 35.000 de persoane (Bokor 1964b, 3).

După primii patru ani de activitate a Teatrului Studio, *Steaua roșie* relatează în 1966:

Institutul dispune de un local excelent dotat. La dispoziția studenților se află numeroase săli de repetiție, o bogată bibliotecă de specialitate și – începând din anul 1962 – modernă sală Studio pentru prezentarea spectacolelor de absolvire. Din 1950, când a dat prima promoție de absolvenți, Institutul „Szentgyörgyi István” a prezentat, în spectacole publice, peste 50 de piese dintre cele mai diferite din dramaturgia universală și autohtonă

Tudor 1966, 3

Cu prilejul altui moment aniversar din viața Teatrului Studio, Hajdu Gyözö consemnează în publicația *Contemporanul*, în 1983:

Iată cam ce înseamnă în cifre cei 20 de ani de existență ai scenei Studio: 90 de premiere teatrale. Număr total de reprezentații: 2112. Număr total de spectatori: 339.902. Număr de turnee: 142; 45 de expoziții ale unor artiști plastici maghiari, români și germani din țară, găzduite în holul sălii de spectacole

Hajdu 1983, 13

Prin consecvența cu care a monitorizat și a reflectat de-a lungul timpului activitatea Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” și a Teatrului Studio, cotidianul *Steaua roșie* a reușit să conserve pentru posteritate o imagine completă a celor două instituții, datorită îmbinării dintre unghiul cultural de abordare și perspectiva cotidiană.

Repere din istoria Teatrului Studio

Universitatea de Arte din Târgu-Mureș duce mai departe moștenirea culturală a Conservatorului Maghiar de Muzică și Artă Dramatică, înființat la Cluj-Napoca în 1946. La puțin timp după crearea acestuia, în contextul reformei învățământului din 1948, s-au înființat la Cluj Institutul Român de Artă (cu facultățile de muzică, actorie și dans) și Institutul Maghiar de Artă (cu facultățile de muzică, regie de teatru, actorie, dans). Ulterior, în 1950, prin unificarea facultăților de teatru din cele două Institute de Artă, a fost creat Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István”, cu predare în limbile română și maghiară.

În 1954, secția română și specializarea regie de la secția maghiară a Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” din Cluj au fost transferate la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București, iar specializarea actorie a secției maghiare, cu păstrarea titlaturii inițiale a instituției, a fost mutată la Târgu-Mureș. În 1972 au fost reluate la Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” din Târgu-Mureș studiile de regie în limba maghiară, iar în 1976 a fost reînființată linia de studiu în limba română, specializarea actorie.

La Târgu-Mureș, Institutul a funcționat de la început în clădirea din strada Kőteles Sámuel nr. 6, construită pe terenul fostului ordin al minoriților, care ridicaseră aici în secolul al XVIII-lea o mănăstire și biserică în cinstea Sfântului Anton de Padua (Man 2006, 203). Clădirea actuală a fost construită în 1950 pentru Școala Comercială a orașului care și-a încetat activitatea în 1954, iar pentru scurt timp, aici a funcționat căminul de fete al Universității de Medicină și Farmacie din Târgu-Mureș, după care, din octombrie 1954, clădirea a găzduit Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István” (Florea 2015, 4).

Primul rector al Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” după mutarea la Târgu-Mureș a fost, între anii 1954-1976, profesorul și dramaturgul Szabó Lajos care a reușit să asigure continuitatea instituțională și calitatea procesului de învățământ (Anon 1965, 3). Tompa Miklós a preluat funcția de rector al Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” între 1976-1981. Au urmat la conducerea Institutului rectorii András Csorba (1981-1986), Valeria Covătaru (1986-1990), Călin Florian (1990-2000), Béres András (2000-2008), Gáspárik Attila (2008-2011), Sorin Crișan (2012-prezent).

Teatrul Studio a fost inaugurat în 1962 ca sală de spectacole a Institutului, alipită acestuia. Până atunci, spectacolele de absolvire ale studenților Institutului de teatru „Szentgyörgyi István” erau prezentate, alături de cele ale Teatrului de Stat, pe scena Palatului Culturii din Târgu-Mureș.

Proiectul a solicitat inventivitatea arhitecților, din cauza lățimii reduse a spațiului la stradă, dar problema a fost rezolvată prin corelarea construcției în raport cu clădirile învecinate și prin aliniamentul mai retras în interior, pentru ca publicul să nu fie obligat să aștepte pe trotuar, conform descrierii făcute de arhitecții Biró Gábor și Mircea Damian:

S-a urmărit, în general, odată cu dimensionarea judicioasă a spațiilor și o exprimare estetică originală, prin modul de finisare a fațadei și a interioarelor, la care s-au folosit pentru prima oară lambriuri cu finipol (înlocuitor de melacart – inovația arh. M. Damian). Problema ridicată de lungimea de front redusă a fațadei (9,45 m) a fost rezolvată printr-o tratare legată de clădirile învecinate în ceea ce privește înălțimea registrelor orizontale și a colorării adecvate a tuturor elementelor, în general.

Man 2011, 264

Spectacolul *Tartuffe* (clasa prof. Kömives Nagy Lajos) a inaugurat sala nouă, printr-o reprezentație la care specialiștii perioadei au remarcat o particularitate, legată de prezența pe scenă a actorului Kovács György alături de elevii săi.

Secvențe importante din viața Institutului de teatru „Szentgyörgyi István” au fost surprinse între 1969-1973 de revista Institutului, *Thália*, care a debutat în ianuarie 1969. Editată în limba maghiară și cu un supliment în limba română, revista publica informații din viața Institutului, completate cu aspecte din viața teatrală națională și internațională, analize privind alcătuirea repertoriului teatral, portrete ale unor scriitori și fragmente din memorialistica unor mari actori, surprinse în rubrica *Jurnal*. Între preocupările

principale ale redacției se numărau aspectele practice ale învățământului teatral, analizate în rubrica *Probleme de atelier*, care prezenta teme specifice, precum vorbirea scenică, arta actorului, mișcarea scenică etc.

După 12 numere, Revista *Thália* și-a încetat apariția în 1973, iar ulterior, actualitatea din cadrul Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” din Târgu-Mureș s-a reflectat între 1974-1989 în revista *Gânduri studențești*, care a apărut la Târgu-Mureș ca organ al Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din Centrul Universitar Târgu-Mureș. Revista se dorea a fi o voce a studențimii din unitățile mureșene de învățământ superior ale perioadei (Institutul de Învățământ Superior Tehnic, Institutul Pedagogic de 3 ani, Institutul de Teatru și Institutul de Medicină și Farmacie), atent acordată de organele de propagandă ale perioadei.

Repertoriul Teatrului Studio a suferit de-a lungul întregii perioade comuniste din cauza restrângerilor ideologice ale perioadei, dar conducerea și profesorii instituției au reușit să limiteze impactul acestora asupra performanței artistice.

Repere din istoria ziarului *Steaua roșie*

Steaua roșie reprezintă în istoria presei mureșene vocea unei epoci, care a înregistrat, prin modulații variate, toate etapele comunismului românesc, de la perioada stalinizării, care a marcat sfârșitul anilor '40 și începutul anilor '50, la perioadele de relativ calm ideologic dintre 1953-1957 și 1960-1971, până la cele de limitare extremă a libertății de exprimare, între 1958-1959, 1971-1974 și apoi perioada anilor '80 care, contrar intențiilor regimului de consolidare a dictaturii lui Nicolae Ceaușescu, a pregătit de fapt, prin agresivitatea opresiunii, căderea acestuia.

Dincolo de discursul politic impus de-a lungul acestor perioade, *Steaua roșie* a fost primul cotidian românesc din județul Mureș, care a însoțit ca o coordonată viața comunității mureșene timp de aproape patru decenii. Apariția publicației a fost precedată de lansarea publicației oficiale maghiare *Vörös zászló* (*Steagul roșu*), organ al Comitetului Regional al Partidului Muncitoresc Român și al Sfatului Popular al Regiunii Autonome Maghiare, la 6 aprilie 1951.

Steaua roșie a apărut la 3 septembrie 1952, având în primii opt ani o apariție bisăptămânală care continua tradiția gazetei *Ardealul Nou* dintre anii 1946-1952.

Publicația a devenit cotidian începând din 28 decembrie 1960. Trecând la frecvența zilnică de apariție, *Steaua roșie* a reînceput numerotarea aparițiilor cu numărul unu, dar a păstrat în paranteză și numerotarea conformă cu aparițiile anterioare.

Preocuparea pentru cultură, în formele acceptate de regim, s-a transpus de-a lungul apariției ziarului în rubrici și pagini culturale consistente, precum *Literatură și viață* (1958), *Viața culturală a satului* (1958), *Tinere condeie* (1960), *Instantanee culturale* (1960), *Carnet de scriitor* (1965), *Viața culturală* (1969).

Revolta Timișoarei din 1989 devenea vizibilă în paginile cotidianului *Steaua roșie* în 21 decembrie, când ziarul a publicat discursul rostit de Nicolae Ceaușescu la radio și

televiziune, în încercarea de a-i convinge pe români că „Scopul acestor acțiuni antinaționale a fost acela de a provoca dezordine în vederea destabilizării situației politice, economice, de a crea condițiile dezmembrării teritoriale a României, distrugerii independenței și suveranității patriei noastre socialiste” (Anon 1989a, 1). O întreagă pagină de „moțiuni” de susținere și „declarații ale oamenilor muncii mureșeni” completau textul.

În numărul următor, din 22 decembrie 1989, în ultima sa apariție sub această denumire, *Steaua roșie* îndemna populația județului Mureș să răspundă faptelor „cu vădit caracter reacționar, antinațional, terorist” de la Timișoara, prin continuarea activității normale și prin constituirea la nivelul fiecărei întreprinderi sau unități economice a unor „formațiuni de luptă și apărare a avuției întregului popor, a ordinii și liniștii, a independenței, integrității și suveranității țării” (Anon 1989b, 1). O zi mai târziu, publicația adopta noul nume *Cuvântul liber* – cotidian democratic mureșean, titrând: „Victoria este a poporului!” (Bocai 1989, 1)

Perspective conceptuale privind studioul de teatru în perioada comunistă

Studioul Teatrului Național din București, inaugurat în 1937, a fost prima instituție de acest fel la noi, care avea menirea, în intenția fondatorilor, să fie un atelier de creație pentru verificarea experiențelor artistice, iar mai târziu, în perioada comunistă, un „atelier de artă dramatică” (Silvestru 1978, 16).

În perioada comunistă activitatea teatrală de studio s-a generalizat, majoritatea teatrelor românești beneficiind de un program precum și de spații suplimentare adecvate, unele dintre acestea adevărate modele (Sala Studio - Teatrul „L. S. Bulandra”, Sala Atelier - Teatrul Național București, Studio T 04 - Teatrul Național Craiova, Studio 125, Teatrul „A. Davila” Pitești, Sala Studio - Târgu-Mureș, Studio - Teatrul Național Iași etc.), iar acest proces nu a fost lipsit de dezbateri și delimitări conceptuale referitoare la profilul și funcțiile teatrului de tip studio, precum și la terminologia potrivită, după cum sublinia *România literară* în 1978:

Propunerea de a se consacra o anexă a teatrului unor activități profesionale cu caracter prospectiv a fost preluată, în vremea noastră, de mai multe instituții de artă scenică și extinsă, în sensul că s-au creat «*ateliere de artă dramatică*», «*laboratoare profesionale*», spații de joc diferite de scena-cutie, organizând-se spectacole de poezie, colaje de proză și gazetărie, manifestări de teatru, muzică și dans. [...] Posibilitățile unui studio sunt infinite, el poate răspunde celor mai diverse și surprinzătoare solicitări, dar eficiența sa ține de o destinație conformă cu cerințele reale ale instituției, ale mișcării teatrale.

Silvestru 1978, 16

Revista *Teatrul* considera în 1980 teatrul de tip studio un „microcentru de inițiere”, o stație pilot, având funcția de „înnoitor al mijloacelor de expresie teatrală” (Constantin 1980, 25). Hajdu Gyözö folosea în 1983 expresia *teatru de buzunar* într-un

PRECUP Angela

articol din *Contemporanul* (Hajdu 1983, 13), iar în 1988 revista *Teatrul* revenea cu o nouă perspectivă asupra teatrului de tip studio, aceea a unui *laborator de cercetare* (Dumitrescu 1988, 15).

În 1980, revista *Ramuri* sublinia că în ecuație erau puse două concepte considerate, grație jocului de cuvinte, a avea unul și același conținut: *studio de teatru* și *teatru de studio*:

Studioul instituie, într-un teatru, o stare autentică «de creație», un climat eminamente lucrativ; el poartă însemnele *laboratorului* cu finalitate expresă și anume aceea de a experimenta, de a testa capacitatea de interpretare, deopotrivă a creatorului și a receptorului.

Bibicioiu 1980, 12

Revista *Teatrul* relatează în 1980 despre o reuniune a studiourilor de teatru desfășurată la Pitești, în cadrul căreia s-au prezentat producții teatrale și s-a dezbătut statutul și rolul teatrului de tip studio ca spațiu de inovație teatrală, statut care-i impune păstrarea independenței față de marile scene:

Loc de muncă intensivă, stare de spirit specială, *microcentru de inițiere, stație pilot*, sau oricum a mai fost numit studioul, s-a cerut ca el să-și păstreze o libertate relativă față de teatru (scena mare), tocmai pentru a îndeplini cu succes funcția de *înnouitor al mijloacelor de expresie teatrală* și a participa, prin mobilitatea sa, în ceea ce privește repertoriul la efervescența unor idei de estetică teatrală în curs de constituire, astfel ca el să poată lupta împotriva manierismului, ca și a oricăror forme de osificare de care sunt pândite scenele mari.

Constantin 1980, 25

Câțiva ani mai târziu, în 1988, Revista *Teatrul* revenea asupra temei, subliniind că:

Ideea de studio nu se validează dacă perimetrul ei nu se definește limpede – și cu exigență – în activitatea generală a teatrului. Nu poate fi un debușeu pentru veleități neîmplinite pe scena mare, nu poate fi gazda unor înjghebări de circumstanță, nici a unor «trăsnași» cu aer de modernism. Și atunci, ce poate fi, ce trebuie să fie? Neîndoielnic, un *laborator de cercetare*, un ferment al înnoirii, al îmbogățirii de substanță a mijloacelor de expresie, o înaltă școală a perfecționării, a reciclării (să nu ocolim cuvântul) forțelor artistice de care dispune un teatru.

Dumitrescu 1988, 15

Între aceste perspective conceptuale, cotidianul *Steaua roșie* a folosit în relatările sale referitoare la activitatea Teatrului Studio din Târgu-Mureș sintagme precum: *studio de teatru experimental*, *studioul tinerilor actori*, *teatru de cameră*, *laborator de creație*.

Construcția și inaugurarea Teatrului Studio la Tg. Mureș

Majoritatea articolelor publicate de *Steaua roșie* despre Teatrul Studio cuprind prezentări ale spațiului cultural reprezentat de acesta, și, doar pe alocuri, descrieri ale spațiului fizic al teatrului (sala, locuri, scenă etc.).

Primele consemnări ale ziarului anunțau, în ianuarie 1961, apropiata construcție a Teatrului Studio, într-un articol care menționa crearea acestuia într-o fostă sală de cinema, (detaliu neconfirmat de vreo altă sursă istorică sau documentară).

Atât pentru tinerii actori, cât și pentru spectatorii târgumureșeni mai ales, sfatul popular regional pregătește o surpriză – pe care noi o divulgăm cu plăcere: amenajarea unui fost local de cinema într-o frumoasă sală de spectacole cu 200 de locuri. Aici va fi *Studioul Tinerilor Actori*, unde vor da reprezentații nu numai studenții Institutului de Teatru, ci și tinerii actori ai Teatrului Secuiesc, Ansamblul Secuiesc de cântece și dansuri, formațiile artistice mici care vin în turneu, artiștii amatori etc.

Konya 1961, 1

Sala Studio avea la inaugurare cele mai moderne instrumente ale tehnicii scenice de la acea vreme, de la lumini la sonorizare și chiar tehnică de proiecție cinematografică.

Pentru a vă putea face o idee despre noul teatru, să ne imaginăm o scenă având o înălțime de 13 metri. E suficientă o simplă manevrare, pentru ca întreg decorul să «salte» în aer și altul să-i ia locul. Un tablou de comandă asigură varietatea iluminăției, prin 80 de becuri de 150 wați, 40 de 500 wați, mai multe reflectoare de 1.000 și 2.000 wați. Nu e de neglijat nici exteriorul teatrului. La intrare, dintre rondurile de flori te întâmpină bustul marelui actor de teatru Szentgörgyi István, în execuția sculptorului Izsák Martin. Odată cu începerea noului an universitar, noua instituție își va aduce contribuția la pregătirea artistică a viitorilor actori.

Anon 1962, 2

Un număr din 1964 al ziarului menționa și valoarea investiției – 1 milion de lei, sumă care ar însemna azi circa 15 milioane lei, dacă ne raportăm la valoarea de 0,20 lei a unui exemplar al ziarului *Steaua roșie* în 1965 și echivalentul său actual de 3 lei (prețul unui exemplar al ziarului *Cuvântul liber* – continuatorul publicației *Steaua roșie*).

În toamna anului 1962, a fost ridicată, cu o investiție de 1 milion lei, sala Studio a Institutului de teatru. Din acest moment condițiile de studiu și de practică s-au îmbunătățit și mai mult și în același timp și publicului i s-au oferit posibilități optime pentru vizionarea spectacolelor, într-o sală modernă, de toată frumusețea.

Bokor 1964a, 1

În septembrie 1962, ziarul publica primul articol despre deschiderea Teatrului Studio, într-o manieră descriptivă, care dezvăluie detalii importante despre ingeniozitatea cu care a fost proiectat și executat proiectul.

Vizitatorul rămâne surprins de ingeniozitatea cu care a fost proiectat și lucrat noul teatru-studio. De la sala de spectacole cu 200 de locuri, cu iluminare ascunsă, cu cele mai moderne mijloace de sonorizare, la cabina de proiecție cu trei aparate de proiecție, dintre care unul poate rula film pe bandă normală sau îngustă, altul poate proiecta o fotografie oarecare dintr-o carte sau un text, iar cu ajutorul celui de al treilea se imită pe scenă ploaia, furtuna, cu trăsnete și vânt etc., la scena ultramodernă sau cabinele de machiaj, garderobă, instalație de iluminare etc., totul exprimă imaginație, eleganță.

Anon 1962, 2

În octombrie 1962, *Steaua roșie* anticipa apropiata sesiune a studenților-actori, o generație care avea să inaugureze noua scenă:

Aici, actorii de mâine vor avea posibilitatea să ia primul contact cu publicul, să primească primele aplauze din cariera lor artistică. Studioul este o adevărată bijuterie, un veritabil teatru în miniatură, înzestrat cu absolut tot ceea ce este necesar. Institutul de teatru a făcut un cadou și studenților din anul I. Începând de acum, vor avea și ei o clasă cu scenă, la fel ca și colegii lor din anii mai mari.

Șuvagău 1962, 3

La spectacolul inaugural al noului Teatru Studio – *Tartuffe*, revista *Teatrul* aprecia prezența actorului Kovács György pe scenă, alături de studenți.

Inițiativa merită elogii: prezența unui partener de valoare poate influența pozitiv formarea actorilor tineri, obișnuindu-i, în același timp, cu condițiile de joc pe care aceștia le vor întâlni în teatru, după ce vor părăsi institutul. [...] Jocul lui Kovács, în acest cadru, devenea o demonstrație cu interesante concluzii de pedagogie artistică.

Narti 1963, 97

În paginile ziarului *Steaua roșie* cronică semnată în decembrie 1962 de Zeno Fodor despre acest spectacol analiza exigent toate elementele acestei producții teatrale:

Cu *Tartuffe* și-a inaugurat activitatea Studioul Institutului de Teatru „Szentgyörgyi István” din Tg. Mureș. Este un gest care subliniază dragostea și respectul cu care se apropie de tezaurul moștenirii clasice, de cele mai valoroase opere ale epocilor trecute cei mai tineri actori din Tg. Mureș.

Fodor 1962, 2

În același timp, un interviu cu maestrul Kovács György, publicat de *Steaua roșie* în 31 decembrie 1962, aducea în fața publicului perspectiva de culise:

Cred că una din satisfacțiile cele mai mari am avut-o în pregătirea spectacolului cu *Tartuffe* în acest mic și fermecător teatru, care e Studioul institutului. E o satisfacție amplificată la maximum prin faptul că pentru prima oară în cariera mea de actor și profesor am lucrat cu studenții. Jocul alături de studenți mi-a dat emoții foarte mari.

Chereji 1962, 1

Steaua roșie, monitor al activității Teatrului Studio

La câteva luni după inaugurarea Teatrului Studio cu spectacolul *Tartuffe*, Ștefan Izsák surprindea, într-un articol publicat de *Steaua roșie* în mai 1963, atmosfera pregătirii următoarelor spectacole, procesul întocmirii repertoriului și pașii pe care îi parcurgeau studenții până la apariția în fața publicului, pe scena teatrului Studio.

L-am întâlnit pe M. Tompa, directorul Teatrului de stat din localitate, profesor la institut, în mijlocul studenților din anul III, lămurind unele probleme legate de spectacolul cu piesa *Centrul înaintaș a murit în zori*, de dramaturgul argentinian contemporan Cuzzani, care este programată ca spectacol-examen la deschiderea noii stagii, respectiv a anului școlar 1963-64. Căci merită să reliefaș faptul că începând din anul acesta, crearea teatrului Studio a făcut posibilă lărgirea considerabilă a sferei de preocupări, precum și ridicarea învățământului și a practicii actoricești pe o treaptă mai înaltă. [...] Cei 42 de studenți ai institutului au decis posibilitatea practic nelimitată de a învăța, de a-și desfășura talentul, de a se perfecționa.

Izsák 1963, 3

Au urmat alte premiere, precum *Vrăjitoarele din Salem* de Arthur Miller, și s-a reluat, în distribuție nouă, *Romeo și Julieta* de Shakespeare, iar în 1965, ziarul surprindea aspecte ale pedagogiei teatrale mureșene, prezentate ziarului de Szabó Lajos, directorul institutului.

Datorită specificului institutului nostru, pregătirea pentru examene începe încă din primele ore de curs. De exemplu, la disciplinele: «arta actorului» sau «tehnica vorbirii», din prima oră de curs se începe munca practică pe scenele din clasă și pe scena Studioului. Este o muncă frumoasă, dar care cere multă pasiune și perseverență. Pentru studenții noștri, anii I și II sunt hotărâtori, în sensul că de felul cum se comportă ei la începutul studenției, de felul cum se pregătesc pentru a pătrunde tot mai mult tainele profesiei alese, depind rezultatele lor viitoare. [...] Urmărim ca studenții să cunoască culmile literaturii universale, să prindă gustul pentru citit. În pregătirea viitorilor actori se pune accent pe studiul individual. În aceste zile profesorii stau la dispoziția studenților prin ore de consultații.

Truța 1965, 1

Cert este că Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István” și Teatrul Studio erau o pepinieră valoroasă pentru teatrele din țară, după cum scria Ion Chereji într-o statistică publicată de *Steaua roșie* în 1965:

Institutul de teatru, cu activitate din 1948 la Cluj și din 1954 la Tg.-Mureș, a dat teatrelor peste 200 de actori și 20 de regizori tineri, de tip nou; din 1962 și până azi, prin Studioul său de teatru, a dat la reședință și în deplasări 218 spectacole, urmărite cu viu interes de peste 41.500 spectatori.

Chereji 1965, 3

Importanța Teatrului Studio în peisajul teatral românesc era subliniată și de Hajdu Gyözö în publicația *Contemporanul*, în 1983, la împlinirea a două decenii de activitate a instituției:

Scena *Studio*, care a aniversat nu demult 20 de ani de existență, și unde studenții ultimului an de studii își prezintă de regulă în fața publicului spectacolele-examen, a devenit de fapt cea de-a șaptea grupare de teatru maghiară din țară și, de când pe această scenă prezintă spectacole și studenții de la secția română, se cheamă că avem la Târgu-Mureș, în cadrul Institutului de teatru „Szentgyörgyi István”, și unul din cele mai captivante teatre de limbă română din țară.

Hajdu 1983, 13

O preocupare aparte a ziarului *Steaua roșie* a fost reflectarea schimburilor de experiență între studenții și profesorii de la Institutul de artă teatrală și cinematografică „I.L. Caragiale” din București și cei de la Institutul de teatru „Szentgyörgyi István” din Târgu-Mureș. Încă dinainte de înființarea Teatrului Studio la Târgu-Mureș, publicația scria, la sfârșitul anilor '50, despre vizitele reciproce frecvente dintre cele două instituții de pedagogie teatrală.

Printre primele astfel de articole, Zeno Fodor descria în 1958 o vizită a studenților IATC din București la Târgu-Mureș, prezentând cu această ocazie sala studio a Institutului din capitală, înființată cu puțin timp în urmă.

În zilele de 12 și 13 iulie vor poposi la Tg. Mureș, pentru prima oară, în turneu, absolvenții Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale” din București. Necunoscut la început, studioul de teatru al Institutului, pe scena căruia se prezintă producțiile (adică spectacolele de absolvire) ale studenților actori și regizori – printre care și cele pe care le veți putea viziona peste câteva zile – este astăzi unul dintre teatrele noastre de frunte. Această părere e confirmată și de oamenii de specialitate, care situează spectacolele studioului pe primele locuri în ierarhia de valori a spectacolelor bucureștene

Fodor 1958, 5

În anii '80, aceste schimburi se vor desfășura sub semnul manifestării numite *Galele Amfiteatru*:

Ultimele două zile ale manifestărilor sunt dedicate în întregime «Amfiteatrului dramaturgiei». Participă personalități marcante ale vieții teatrale din țara noastră,

dramaturgi, actori, critici, cadre didactice universitare: Octavian Cotescu, Marin Sorescu, Ileana Berlogea, Theodor Mănescu, Virgil Brădățeanu, Paul Cornel Chitic, Mihai Vasiliu, Csorba András, precum și studenții și absolvenții de anul acesta ai institutelor de teatru din București și Târgu-Mureș.

Moiescu 1984, 3

Între evenimentele culturale diverse găzduite de Teatrul Studio, în afara propriilor producții artistice, festivalurile studențești aveau o importanță aparte și erau relatate pe larg de cotidianul *Steaua roșie*:

Prima ediție a Festivalului artistic studențesc, desfășurat timp de trei zile în sala Studio a Institutului de teatru din Târgu-Mureș a constituit, fără îndoială, prin amploarea și varietatea numerelor prezentate, un deosebit succes. Întâlnirea cu arta interpretativă studențească, cu frumusețea cântecelor și dansurilor prezentate, cu entuziasmul plin cu un patos juvenil, a prilejuit o interesantă trecere în revistă a bogatelor și inepuizabilelor rezerve ce zac în rândurile tineretului nostru studios. Timp de trei zile s-au perindat pe scena din sala Studio, rând pe rând, soliști de muzică ușoară și populară, formații de dansuri populare și dans modern, formațiile de teatru în limbile română și maghiară din centrul universitar, care au adus, fiecare câte ceva din frumusețea și bogăția artei noastre populare și culte.

Ciurdaru 1968, 3

Pe lângă astfel de festivaluri, dedicate conceptului socialist al culturii de masă (precum Cântarea României), rețin atenția festivalurile de profil, precum Festivalul Național al studenților de la institutele de artă, un format perpetuat și dezvoltat peste timp de Universitatea de Arte din Târgu-Mureș, până la forma actuală a Festivalului Internațional Studio – Întâlnirea școlilor de teatru, organizată anual la Târgu-Mureș.

Festivalul Național al studenților de la institutele de artă își propune să valorifice resursele inepuizabile ale potențialului artistic studențesc, afirmând în același timp modalități de expresie proprii vieții studențești și aspirațiilor tineretului nostru, generalizând bogata experiență a școlii superioare de artă.

Vartolomei 1971, 2

Chiar și atunci când festivalurile naționale ale studenților la teatru și film nu se desfășurau la Târgu-Mureș, ele beneficiau de aceeași atenție din partea ziarului *Steaua roșie*, după cum o arată un număr din 1973, care informa publicul despre cea de-a doua ediție a Festivalului național al studenților din institutele de artă – secția de teatru și film, desfășurată pe scena „studioului experimental” al Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale” din București:

Festivalul constituie o pasionantă întrecere și în același timp un util schimb de experiență între studenți – actori, regizori, operatori de film din Institutul bucureștean de artă teatrală și cinematografică și Institutul de teatru din Târgu-Mureș. În program

PRECUP Angela

figurează spectacole din repertoriul clasic românesc și universal, recitaluri de poezie, precum și dezbateri asupra muncii politico-educative în rândul studenților din aceste institute, la care vor participa atât tinerii aflați în competiție, cât și cadre didactice universitare și personalități ale vieții artistice și culturale.

Anon 1973, 1

Primul deceniu de activitate a Teatrului Studio a fost marcat inclusiv prin obținerea unui premiu I și a medaliei de aur la Festivalul institutelor de artă teatrală de la București, precum și a două mențiuni pentru interpretare.

A fost remarcat stilul realist, interpretarea inteligentă, acuratețea spectacolului. Într-o discuție pe care cu multă amabilitate mi-a acordat-o rectorul institutului, prof. univ. Szabó Lajos, aflu amănunte despre noua secție de regie, înființată tot în acest an, aici, la Tg.-Mureș, o urmare a necesității firești de reîmprospătare a cadrelor din cele șase teatre de limbă maghiară care funcționează în țară.

Urban 1973, 3

Anul 1976 a adus reînființarea liniei de studiu în limba română (specializarea actorie) la Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István”, un momentul evocat în același an, în paginile cotidianului *Steaua roșie*, de regizorul Dan Alecsandrescu:

Am considerat o mare șansă și în același timp o mare realizare înființarea secției române de arta actorului la Institutul de teatru din Tg.-Mureș. De asemenea, îmi permit și cu această ocazie să salut prezența bine-cunoscutului om de teatru Tompa Miklós la conducerea institutului, cu care am avut deja o discuție în sensul unei colaborări foarte strânse și foarte vii între activitatea de creație a institutului și a teatrului.

Arbore 1976, 3

În 1979, ziarul consemna deschiderea noii stagiuni a Teatrului Studio, în prezența primilor absolvenți ai secției în limba română:

Deschiderea stagiunii teatrale la Studioul Institutului de teatru „Szentgyörgyi István” are de data aceasta, o semnificație aparte. În public, prima promoție de absolvenți ai secției române, în spectacolul cu „Balada lui Pinteza Viteazul”, de Dominic Stanca, și piesa „A opta zi dis-de-diminează”, de Radu Dumitru.

Periș 1979, 3

Steaua roșie a înregistrat istoria Teatrului Studio preponderent în pagina sa culturală, dar au existat și texte dedicate aspectelor sociale care aveau legătură cu activitatea teatrului. Un astfel de exemplu este un articol în care Ion Caloi critica în 1980 lipsa publicului, în număr suficient, la spectacolele jucate în sala Studio:

Se știe, desigur (chiar se știe?), că studenții anului IV, secția română, clasa profesorului Constantin Codrescu, ajutați de colegi din anul III, au lansat în această

toamnă două premiere: *D-ale carnavalului* de Caragiale și *Când va cânta cocoșul* de Bukovean, autor contemporan din Cehoslovacia. Ei bine, umanitate, acolo, la Institutul de teatru s-a nuncit, nu glumă! Și, mă rog frumos, câți dintre cei peste o sută de mii de locuitori ai Tg.-Mureșului, pentru care s-a nuncit, au văzut măcar unul din cele două spectacole? Într-una din serile acestei săptămîni - trebuie să mă credeți, pentru că există martori! - în cocheta sală Studio a Institutului de teatru nu erau decât vreo cincizeci de spectatori.

Caloi 1980, 3

Practica studenților se încadra, de asemenea, în categoria obligațiilor socio-politice ale tinerilor în timpul regimului comunist, iar studenții la teatru nu făceau excepție:

Ca și ceilalți studenți ai altor facultăți, și noi, studenții institutului de teatru, desfășurăm în această perioadă practica de vară. Din păcate, această practică nu o putem face în cadrul teatrelor, din simplul motiv că acestea și-au încheiat stagiunea. Practica o facem în domenii înrudite, înțelegând prin aceasta alte ramuri ale artei. Colegii noștri, originari din orașe mai mici, s-au întors acasă, pentru a ajuta la propagarea mai rodnică a artei în orașul lor natal.

Piroska 1972, 2

Activităților de practică li se adăugau acțiunile de culturalizare desfășurate în mediul rural de studenții și profesorii din domeniul artelor:

Primăvara, la Batoș. Semnele primăverii i-au întâmpinat pe studenții și cadrele didactice de la Institutul de teatru din Târgu-Mureș, sâmbătă, la ora odihnei, cu ospitalitate și căldură de suflet. Pentru că ei se deplasaseră acolo, cu efervescența specifică vârstelor tinere, să contribuie la concretizarea inițiativei căminului cultural (directoare Aurelia Sămărghișan) și a școlii din comună (director Ion Cîmpeanu) de a organiza o acțiune culturală complexă.

Moisescu 1982, 2

Toate aceste secvențe din trecutul Teatrului Studio, păstrate în paginile ziarului local *Steaua roșie*, recompun imaginea acestei instituții de cultură de-a lungul timpului și aduc peste timp nu doar evenimentele propriu-zise, ci și percepția lor în fiecare perioadă. Această perspectivă conturează profilul Teatrului Studio ca instituție care a influențat evoluția teatrului și a pedagogiei teatrale românești, dar și ca spațiu de comunicare și exprimare al întregii comunități târgumureșene, o veritabilă *axiomă* a activității Institutului de Teatru „Szentgörgyi István”, după expresia folosită de Ion Chereji într-un articol din 1974:

Laborator de creație propriu institutului, Studioul semnifică viață și scenă, pregătindu-i pe studenți pentru viitoarea lor activitate teatrală. Acest Studio, cu întreaga sa activitate instructiv-educativă și artistică este, prin definiție, particularitatea de bază a institutului - e axioma sa.

Chereji 1974, 3

REFERINȚE

- Anon, 1965. Cuvântul tovarășului Lajos Szabó, președinte al Comitetului regional pentru cultură și artă, rectorul Institutului de Teatru din Tg. Mureș. *Steaua roșie*, Târgu-Mureș, XVII, nr. 147 (2.262), 23 iunie 1965, p. 3.
- Anon, 1989a. Cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la posturile de radio și televiziune. *Steaua roșie*, Târgu-Mureș, XL, nr. 301 (9.851), 21 decembrie 1989, p. 1.
- Anon, 1989b. Oameni ai muncii! Cetățeni ai județului Mureș! *Steaua roșie*, Târgu-Mureș, XL, nr. 302 (9.852), 22 decembrie 1989, p. 1.
- Anon., 1962. Pentru viitorii actori. *Steaua roșie*, XI, nr. 218 (1.403), 14 sept. 1962, p. 2.
- Anon., 1973. Festivalul Național al studenților de la institutele de artă. *Steaua roșie*, XXV, nr. 94 (4.689), 22 apr. 1973, p. 1.
- ARBORE, Cosmina, 1976. Gânduri la început de stagiune - interviu cu regizorul Dan Alecsandrescu, directorul Teatrului de stat din Tg.-Mureș. *Steaua roșie*, XXVIII, nr. 209 (5.730), 4 sept. 1976, p. 3.
- BIBICIOIU, Victor, 1980. Studioul de teatru. *Ramuri* (s.a), nr. 7 (193), 15 iulie 1980, p. 12.
- BOCAI, Mihai, 1989. Vom fi, cu adevărat, purtătorii de cuvânt ai opiniei publice! *Cuvântul liber*, Târgu-Mureș, XL, nr. 1 (9.853), 23 decembrie 1989, p. 1.
- BOKOR, Andrei, 1964a. Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István”. *Steaua roșie*, XIII, nr. 183 (1.988), 5 aug. 1964, p. 1.
- BOKOR, Andrei, 1964b. Instituțiile de artă în prisma unor cifre. *Steaua roșie*, Târgu-Mureș, XIII, nr. 222 (2.027), 19 sept. 1964, p. 3.
- CALOI, Ion, 1980. În obiectiv – Institutul de Teatru. *Steaua roșie*, XXXII, nr. 254 (7014), 25 oct. 1980, p. 3.
- CHEREJI, Ion, 1962. 62/63. *Steaua roșie*, XI, nr. 311 (1.496), 31 dec. 1962, p. 1.
- CHEREJI, Ion, 1965. Târgu-Mureș, centru universitar. *Steaua roșie*, XVII, nr. 48 (2.163), 27 febr. 1965, p. 3.
- CHEREJI, Ion, 1970. Alma mater își redeschide mâine porțile. *Steaua roșie*, XXII, nr. 229 (3.894) 30 sept. 1970, p. 3.
- CHEREJI, Ion, 1974. Sensuri contemporane. *Steaua roșie*, XXVI, nr. 58 (4.962), 10 martie 1974, p. 3.
- CIURDARU, Ion, 1968. Pe marginea Festivalului artistic studentesc. *Steaua roșie*, XX, nr. 89 (3.132), 14 apr. 1968, p. 3.
- CONSTANTIN Radu-Maria, 1980. Pitești – Reuniunea studiourilor de teatru. *Teatrul*, XXV, nr. 4, aprilie 1980, pp. 24-26.
- DUMITRESCU, Cristina, 1988. Studioul – o încercare de definiție. *Teatrul*, XXXII, nr. 6, iunie 1988, p. 15.

- FLOREA, Maria Magdalena, 2015. *Școala târgumureșeană de teatru. Teatrul Studio*. Iași: Ed. Artes.
- FODOR, Zeno, 1958. Tinere talente. *Steaua roșie*, VII, nr. 613, 5 iulie 1958, p. 5.
- FODOR, Zeno, 1962. Tartuffe, pe scena Studioului -Mureș. *Steaua roșie*, XI, nr. 297 (1.482), 15 dec. 1962, p. 2.
- HAJDU, Gyözö, 1983. Studio-ul din Tîrgu-Mureș. *Contemporanul* (s.a), nr. 3 (1888), 14 ian. 1983, p. 13.
- IZSÁK, Ștefan, 1963. Printre viitorii actori. *Steaua roșie*, XII, nr. 93 (1.589), 20 apr. 1963, p. 3.
- KONYA, V., 1961. Ce se construiește la Tg. Mureș în 1961? *Steaua roșie*, X, nr. 12 (886), 15 ian. 1961, p. 1.
- MAN, Ioan Eugen, 2006. *Tîrgu-Mureș, istorie urbană de la începuturi până în 1850 (I)*. Târgu-Mureș: Editura Nico.
- MAN, Ioan Eugen, 2011. *Tîrgu-Mureș, istorie urbană. Anii 1945-1990 (IV)*. Târgu-Mureș: Editura Nico.
- MOISESCU, Ion, 1982. Primăvara la Batoș. *Steaua roșie*, XXXIV, nr. 69 (7.450), 24 martie 1982, p. 2.
- MOISESCU, Ion, 1984. Galele Amfiteatru. *Steaua roșie*, XXXV, nr. 73 (8.073), 27 martie 1984, p. 3.
- NARTI, Ana Maria, 1963. Stagiunea Institutelor de Teatru din București și Târgu-Mureș. *Teatru*, nr. 1, ianuarie 1963, pp. 94-97.
- PANĂ, Virgil, 2014. *Ioan Chereji. Crâmpie de cultură transilvană*. Târgu-Mureș: Ed. Ardealul.
- PERIȘ, Tereza, 1979. Stagiune studentescă. *Steaua roșie*, XXI, nr. 247 (6.698), 20 oct. 1979, p. 3.
- PIROSKA, Klara, 1972. Studenții Institutului de teatru din Tg.-Mureș - prezenți la practica de vară. *Steaua roșie*, XXIV, nr. 165 (4.450), 14 iulie 1972, p. 2
- SILVESTRU, Valentin, 1978. Ce idee orientează Studioul teatrului? *România literară*, XI, nr. 35, 31 aug. 1978, p. 16.
- ȘUVAGĂU, Miron, 1962. Din primele zile. *Steaua roșie*, XI, nr. 235 (1.420), 4 oct. 1962, p. 3.
- TRUȚEA, Maria, 1965. În preajma sesiunii de examene a studenților. *Steaua roșie*, XVII, nr. 4 (2.119), 7 ian. 1965, p. 1
- TUDOR, Ion, 1966. Institutul de Teatru din Târgu-Mureș. *Steaua roșie*, Târgu-Mureș, XVIII, nr. 196 (2.621), 20 aug. 1966, p. 3.
- URBAN, I. , 1973. La Institutul de teatru – sfârșit de an și de stagiune. *Steaua roșie*, XXV, nr. 124 (4.719), 27 mai 1973, p. 3.
- VARTOLOMEI, Constantin, 1971. Festivalul Național al studenților de la institutele de artă. *Steaua roșie*, XXIII, nr. 95 (4.068), 23 apr. 1971, p. 2.